

SZÉLSŐSÉGEK A MAGYAR TÁRSADALOMBAN

SZEMINÁRIUMI ESSZÉ

írta: Németh Attila

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Politológia, IV. évfolyam
Kern Tamás, Politikai folyamatok a magyar médiában
2009. január

Dolgozatomban egy napjainkban népszerű témával, a magyarországi szélsőségekkel és radikálisokkal szeretnék foglalkozni. Bemutatom az ezzel kapcsolatosan létező kétféle álláspontot, ezek politikai összefüggéseit, az egyes csoportok médiában közvetített fontosabb cselekedeteit, azok következményeit, a társadalom és a politikai reakcióit. A közbeszédben megjelenő vélemények mellett tényekre alapozott vizsgálódást is folytatok majd.

Kezdetben célszerű volna a szélsőségek és radikálisok fogalmi elkülönítése, majd a szélsőségek tipizálása ideológiai, nézetrendszerbeli különbségek alapján. Egy interneten fellelhető írás szerint a szélsőségek és radikálisok közötti alapvető különbség, hogy a radikálisok nem törnek az államrend épségére, illetve nem propagálnak erre vonatkozó nézeteket, míg a szélsőségesek igen. Továbbá hangsúlyozza a cikk szerzője, hogy téves a szélsőségek és radikálisok összemosása a nyilas, náci vagy fasiszta ideológiákkal, mert bár mindegyiknek alapja a kirekesztés, a nácik a német árja faj, a nyilasok a magyarok felsőbbrendűségét hirdették, a fasiszták pedig eredetileg nem is tudták magukénak a fajelméletet, így tehát ezen fogalmak nem fedték egymást.¹

A szélsőséges szervezeteken belül megkülönböztetünk jobboldali szélsőségeket és szélsőbaloldali szervezeteket. Magyarországon mindkettő a rendszerváltással egy időben futott fel, a politikai bizonytalanság légkörét kihasználva a szociális demagógia eszközt alkalmazva próbáltak szimpatizánsokat keresni politikájuknak.

A szélsőbaloldali szervezetek általában anarchista, bolsevik és alternatív környezet- és állatvédő mozgalmak, melyek aktivitása, jelenléte Magyarországon az NBH beszámolója² szerint az elmúlt évtizedben jelentéktelen volt, szinte nem is létezett. Ezen szervezetek tevékenysége általában a propagandában merül ki, a demokratikus intézmények helyett az erőszak szükségességét hirdetik, bázisukat a társadalom perifériájára szorult fiatalokra építik. A kezdeti Amerika- és NATO-ellenességük a globalizáció megjelenésével és növekedésével kiterjedt a globalizációellenességre is, és utat nyitott ezen csoportok működése felé.

A jobboldali szélsőségek megjelenése a szociális és gazdasági jólét megteremtésének elmaradásához, az ebből fakadó elégedetlenséghez kötődik. A '90-es évek elején tapasztalt alkotmányos és kormányválságok lehetőséget teremtettek

---

¹ http://www.hirextra.hu/hirek/article.php?menu_id=2&cat=1&article_id=86110

² <http://www.nbh.gov.hu/evk2001/szelso.htm#2>

számukra a hatalom megragadására, a gazdaság és a demokratikus politika intézményeinek megszilárdulásával azonban célkitűzéseik aktualitásukat veszítették. Számuk lecsökkent, bázisuk megfogyatkozott, és a populista nagylétszámú csoportok helyét a kisebb, felkészültebb, meggyőződéses szervezetek, személyek vették át, melyek a technikai fejlődéssel élve ideológiájukat ma már az interneten árulják. Ennek (ti. az ideológia) középpontjában a trianoni szerződés előtti határok visszaállítása, a főleg zsidók, cigányok és más külföldi bevándorlók elleni idegenellenesség, valamint forradalmi állapotokat is eredményező igazi társadalmi és politikai átalakulás áll; bár napjainkban jellemzően az általuk elfogadott erkölcs, mint közerkölcs védelmét is feladatuknak tartják (pl. melegfelvonulások, drogliberalizációért küzdőkkel szembeni megmozdulások).

A jobb- és baloldali szélsőségek nem csak az egyes szervezetek ideológiájában, hanem a zenében is megtalálhatók. A rock zenéből kifejlesztett lázadó skinhead és punk zenei szubkultúra az adott társadalmi rendszer általuk problémásnak ítélt jelenségeit bírálták. Később politikai hatás érte őket, szélsőjobboldali skinhead és szélsőbaloldali punk zenekarok jöttek létre. Míg azonban a punk zenekarok nem kötődnek szélsőbaloldali vagy alternatív szerveződésekhez, addig a skinheadek jellemzően a nemzetiszocialista, hungarista, radikális nacionalista szervezetekhez kapcsolódnak, és azok kirekesztő ideológiáját teljesen magukénak tudják. Utóbbira példaképp álljon itt egy idézet a Titkolt Ellenállás című zenekar „Más vagy” című dalszövegéből, melyben a budapesti melegfelvonulások ellen foglalnak állást:

„Színes ruhákban vonagló gusztustalan férgek.
Budapest belvárosában elöntött a méreg,
Felvonulnak, tiltakoznak, büszkék magukra,
De a szivárványszínű zászló vérrel lesz borítva.
Eljön az idő, a háromszög újra a melleden,
Nem fogsz parádézni kint a tereken.
Gusztustalan életedből nekünk már elég,
Soha ne felejtse el A MI VEZÉRÜNK NEVÉT.
Refr.: Nem fogadom el a másságot,

Nem akarok beteges országot!”³

De visszatérve a politika és a szélsőséges ideológiák kapcsolatára. Magyarországon azt látni, hogy a szélsőjobboldali szervezetek némileg felvették a baloldali szélsőséges csoportok ideológiáját is. Ahogy a nacionalizmus és idegengyűlölet, úgy a globalizáció és EU-ellenesség is szerepel programjukban. Ezzel szemben lehetetlen megnevezni bármilyen szélsőbaloldali csoportot az elmúlt pár évből, mely akár egy olyan akciót is szervezett volna, mint a Magyar Gárda (erről később még lesz szó).

A politikában mindkét szélsőségre (radikalizmusra?) találunk példát. A rendszerváltás hajnalán, az MSZMP konzervatív, a változást elutasító szárnya által később alapított Munkáspárt a baloldalon, az MDF-ből kivált Csurka István által életre hívott MIÉP a jobboldalon jelenítette, jeleníti meg a szélsőséges nézeteket. A két erő közötti alapvető különbség – már ha elfogadjuk a rendszerváltás folyamatában létrejövő MSZP-t demokratikus utódpártnak - az, hogy míg a tőke- és globalizációellenes ideológiát képviselő Munkáspárt az 1990 óta eltelt négy országgyűlési választás során egyszer sem közelítette meg a parlamentbe való bejutáshoz szükséges 5%-os küszöböt, addig a MIÉP 1998-2002 között parlamenti párt volt, sőt, a Fidesz-MDF-FKgp-kormány összeomlását követően nem egyszer sietett a „kisebbségben” kormányozó Orbán-kormány segítségére. A parlamentből való kiesését követően a szélsőjobboldal bázisa szétesett, a MIÉP mellett megalakult a Jobbik Magyarországért Mozgalom, mely párttá szerveződve, a MIÉP-pel összefogva 2006-ban MIÉP-Jobbik a Harmadik Út néven indult a szavazatokért. A választáson azonban az összefogás nem hozta a kívánt eredményt, aminek egyik okaként a Fidesz és az MSZP korábbi centrifugális versenyének centripetálissá alakulása tekinthető, azaz a két nagy párt – a számos platformmal rendelkező MSZP, és az időközben néppárttá szerveződő Fidesz – megindult a pártrendszer közepe felé, legalábbis politikai kommunikáció szintjén. Továbbá említhető, hogy igazából semmilyen olyan rendkívüli esemény nem történt, mely a szélsőséges szavazókat mozgósította volna, már ha egyáltalán volt számottevő mennyiségű ilyen szavazó. Akárhogy is, a MIÉP-Jobbik a Harmadik Út a parlamentbe jutott pártok után az első helyen végzett, ez pedig azt is jelenti, hogy van társadalmi igény a politikájára. Feltehetőleg ezt ismerte fel a Jobbik, aki a MIÉP-ről leszakadva

---

³ <http://www.zeneszoveg.hu/lyrics.php?lc=14446>

azóta különutas politikába kezdett, a sokakban félelmet és megütközést keltő, az embereket megosztó Magyar Gárda megalapításával pedig a bázisa növeléséhez fontos médiavisszhangot is garantálta saját maga számára.

A Magyar Gárda Kulturális- és Hagyományőrző Egyesületet már megalakulása óta éles médiafigyelem övezte, a balliberális sajtó pedig a kezdetektől olyan szélsőséges, félkatonai alakulatnak bélyegezte a szervezetet, aminek a működése az emberekben félelmet kelt, megosztja őket. Valójában a Gárda megítélése a pártpreferenciáktól függő változást mutatott, míg a baloldaltól sokat démonizált egyesület megítélése az MSZP és az SZDSZ szavazói körében negatív volt, addig a Gárdát kevésbé bíráló jobboldal szavazóit nem igazán hatotta át a Gárda-láz; többnyire közömbösek, tartózkodók voltak, és csak kis mértékben támogatók. Ennek hátterében akkor a politikai pártok állásfoglalásai álltak, kevésbé a Gárda teljesítménye. A baloldal kategorikusan elutasította a gárdát, mondván, valódi veszély a szélsőségek erősödése Magyarországon, egy ehhez hasonló félkatonai szervezet létrejötte pedig megengedhetetlen egy demokratikus keretek között működő államban. Ezzel szemben a jobboldal sokáig tartózkodott a nyílt véleményformálástól. A legnagyobb ellenzéki párt elnöke – bár sokan várták kormányoldaltól – nem mondott véleményt a szervezetről, csak a később megszéllőztetett Kéri – szemináriumon utalt rá, „*ha kormányra kerül, úgy fog tenni, mint Horthy a nyilasokkal: kioszt nekik két pofont, és hazazavarja őket*”⁴. A párt szóvivője pedig ezt követően már bátrabban ismételte, hogy a Fidesz elutasít minden olyan cselekedetet, ami mások alkotmányos jogait, szabadságát, méltóságát sérti.

A fentiekből két politikai álláspont körvonalazódott, mely a mai napig nem változott. Az egyik – a kormány által képviselt álláspont – szerint reális veszély ma Magyarországon a szélsőséges szervezetek megerősödése, társadalmi bázisának bővülése, amit az ellenzéki hallgatás is tetéz. A másik ugyanakkor azt vallja, hogy a hatalom és a szélsőségesek érdekei egymásra találtak: a kormány hiszterizálja a társadalmat, ami nyilvánosságot ad a szélsőségeseknek. Ez kiegészíthető azzal a közbeszédben elterjedt állítással, hogy a szélsőségesek akcióit a kormány pénzeli, titkosszolgálati eszközökkel pedig feszültséget kelt saját álláspontja alátámasztására a társadalom egyes csoportjai között.

---

⁴ <http://index.hu/politika/belfold/orban5208/>

Miközben folyik az egymásra mutogatás, és a politika képtelen egy demokratikus minimumban megegyezni, aközben valahogy megfeledezünk azokról a tényekről, melyek az egész téma lényegét adják. Habár jól lehet, hogy a jobboldali szélsőséges csoportok népszerűsége a rendszerváltást követő emelkedését követően visszaesett, nem szabad figyelmen kívül hagynunk az elmúlt évek azon történéseit sem, melyek következtében ezek a formációk új erőre kaptak, sőt, bizonyos tekintetben túl is szárnyalták korábbi önmagukat.

Egyik ilyen esemény lehet a miniszterelnök 2006-os őszi beszéde, mely az egész országra kiterjedő elégedetlenségi hullámot indított el. Ebben a környezetben ismerte fel a politikában csalódott emberek képviseletének hiányát a Jobbik, aki visszanyúlva a rendszerváltás után közvetlenül megalakult szélsőséges csoportok jellemző programjához, a szociális és gazdasági szférából való kiábrándultság általános következményeként alapvetően rendszerellenes kijelentéseket fogalmazott meg. Ebben akarva-akaratlanul segítségére volt a legnagyobb ellenzéki párt is, amely szintén illegitimnek nevezte a hazugságokra épülő kampánnyal választást nyert kormányzatot, az alkotmányos keretek között azonban nem tehetett többet a miniszterelnök lemondásra való felszólításán kívül. Mindez azonban olaj volt a tűzre egy csoport szélsőséges, a rendszert tagadó illető számára, akik egyre durvább eszközökhöz nyúltak nem tetszésük kifejezését illetően. Az erőtlenség vélt ellenzékbeli kiábrándultság okot adott számukra a Magyar Gárdához való csatlakozásra, mert úgy vélték, ez lehetőséget teremthet számukra a szervezett véleménynyilvánításra. Rendszerellenességük azonban xenophóbiával, rasszizmussal és antiszemitizmussal társult, és természetesen a társadalom azon makrocsoportjai ellen is felléptek, melyek nem ideológiai, hanem erkölcsi veszélyt jelentenek meggyőződésük szerint.

Így tehát létrejött egy olyan csoport, és mögötte egy stabilnak tűnő bázis, mely szervezeti keretek nélkül is önmaga felsőbbrendűségét hirdeti minden megnyilvánulásával. Nem kell ehhez, hogy létezzen a Magyar Garda Egyesület, hiszen látható, hogy annak feloszlata után a mozgalom is képes betölteni⁵ a koordinatív szerepet a tagok között. Elég, ha megteremtődik egy egység, mely a politikai, gazdasági elemeket teljesen nélkülöző kirekesztő, meggyőződés alapján ítélő, az eszközökben nem válogató közös cselekvési terv alapján képzelel el az állam működését.

---

⁵ <http://www.origo.hu/itthon/20081216-feloszlatta-a-magyar-garda-egyesuletet-a-birosag.html>

Nem tudok azonosulni azzal a felfogással, hogy a Magyar Gárda rövid és hangos élete, valamint ezzel összefüggésben a Jobbik felemelkedése kormányzati szándékokat tükröz, mi több, kormányzati támogatással valósult meg. Összeesküvés-elméletek helyett sokkal inkább úgy gondolom, hogy egy valamennyi külföldi országban bevált recept hazai alkalmazásáról van szó, melynek lényege az elégedetlenség legdurvább formáinak alkalmazásával szélesíteni a társadalom tűrőképességét, ezzel megágyazni egy rég elfelejtett, demokratikus keretek között (is) megtűrhetetlen ideológiának, ami keresztényi hivatkozással a kereszténység alapelveivel összeegyeztethetetlen tevékenységet folytat, a társadalom békeállapotát alapjában forgatja fel; és már nem csak az idegenek, hanem saját nemzete ellen is támad.

Ebben a helyzetben a legfontosabb a parlamenti patkóban ülő politikai erők és közjogi méltóságok megegyezése, egyetértése lenne. A kormányzati kezdeményezésre, a miniszterelnök által korábban meghirdetett Magyar Demokratikus Charta ellenzéki támogatók nélkül maradt, sőt, azt a köztársasági elnök sem legitímálta. Pedig nyilván ők is egyetértenek azzal, hogy fontos a szabadságot veszélyeztető kirekesztés, a rasszizmus, az erőszak, a szélsőségek, az indulatok, az intolerancia elleni küzdelem. Jelen pillanatban azonban a magyar politikai kultúra még annyira sekélyes, hogy pillanatnyi politikai haszonmaximalizáláson képtelen túllépni, és hosszútávú döntéseket hozni. Kollektív akarat mellett ugyanis nem lehetne kérdés, kinek a malmára hajtja a vizet egy hasonló kezdeményezés, vagy akár egy jogi szabályozás beiktatása. Hiszen mindenki egyaránt tagja és legitimálója lenne az egyezménynek, így nem két erkölcs – balliberális és konzervatív – különülne el egymástól, hanem a szélsőségeseké a békés társadalmi többségétől. A közeljövőben erre azonban vajmi kevés esélyt látok.

A dolgozatomban leírtakat a médiában megjelent hírekre alapoztam. Nem minden fontos hivatkozást sikerült maradéktalanul visszakeresnem.

A felhasznált források:

Index.hu, Origo.hu, Hirextra.hu

Egyéb források:

Zeneszoveg.hu, Nbh.gov.hu